DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE

TORTURA EX FORIS CHRISTIANORUM PROSCRIBENDA,

Quam

IN ILLUSTRI ACADEMIA FRIDERICIANA,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO VVILHELMO,
REGNI BORUSSICI, ELECTORATUS BRANDENB.
ET CETERARUM PROVINCIARUM HEREDE,
PRÆSIDE
DN. CHRISTIANO THOMASIO,
JCTO, S. REG. MAJ. BORUSS. CONSIL. PROF. PUBL.
ET FACULT. JURID. DECANO,

Pro ſummis in utroque Jure Honoribus, Privilegiis & Inſignibus rite capeſſendis,
IN AUDITORIO MAJORI
Ad diem XXII. Jun. MDCCV. Horis ante & pomerid.
Placidæ Eruditorum diſcuſſioni ſubmittit
MARTINUS BERNHARDI, Pomer.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typ.

CORNELL UNIVERSITY.
The
President White
Library
RECEIVED 1891.

6075 D8

PRÆFATIO.

Quanta ſemper ac quam gloriosa veterum JCtorum prudentia ac ſcientia fuerit, pleni ſunt omnes libri, plenæ ſapientum voces, plena exemplorum vetuſtas. Cicero enim Parens ille Sapientiæ in Lib. de Orat. ipſorum domos oracula civitatum appellat: unde etiam illorum reſponſa, Collectanea atque Digeſta, maximam ab Imperatoribus auctoritatem acceperunt. Verum, quemadmodum (ut venuſte loquitur Imperator *L. 2. §. de veter. jur. enucleand.*) in nullo aberrare ſeu in omnibus irreprehenſibilem eſſe, divinæ utique ſolius, non autem mortalis eſt conſtantiæ; ita & nusquam in colligendis atque componendis Romanorum Legibus, JCtos aberraſſe atque irreprehenſibiles eſſe, nemo mortalium aſſeret, niſi ſeſe pariter aut in jure noſtro hoſpitem, aut adulatorem nimium manifeſtaverit. Legum illarum

vero, à quibus æquitas aut ſana ratio exulat, ſeriem hic contexere neutiquam in animum induxi; attamen ab æquitatis tramite ſæpe veteres deviaſſe JCtos; quin vel unicum illorum funeſtum de tortura inventum, inſtar omnium ſatis ſuperque fidem faciat, nullus equidem dubito. Per torturam enim miſerrimis Reis incertis hactenus & nondum convictis tales plerumque infliguntur pœnæ, quæ atrocitate ſua ſuperant illas, quibus ejusdem criminis rei, ſi plene convicti eſſent, afficiendi forent. Vix enim imo vix eſt, ut cruciatus ac per conſequens pœnæ, quæ ex inflictis tormentis in hominum corpora redundant, cum mortis angoribus comparari valeant. O nimis impia in plectendo perverſitas! Quid injuſtius? quid vel ab æquitatis umbra adeo abhorrens excogitare datur unquam? quam miſeros mortales, qui adhuc inſontes ſunt, excarnificare pœnis tam truculentis, ut vel earum meminiſſe, animus, cui parum adhuc humanitatis ſenſus ſupereſt, horreſcat luctuque refugiat. Clare vero, ut hujus meæ aſſertionis veritas eluceſcat, torturam in primo capite Diſſertationis meæ ad juris civ. regulas explorabo: in ſecundo vero capite illam rationis ac æquitatis lance trutinabo. Tu vero B. L. rejecta præconcepta opinione hoc legas & contra diſſentientium morſus defendas.

Dis-

DISPUTATIONIS INAUGURALIS JURIDICÆ DE TORTURA EX FORIS CHRISTIANORUM PROSCRIBENDA.

CAPUT I.
TORTURÆ PRAXIN JURE CIVILI ET MORIBUS COMPROBATAM CONTINENS.

§. I.

Uſpicaturus materiam de tortura cum *Anton. Matth. de Crimin. L. 48. Tit. 16. cap. 5.* dicendum arbitror: torturam non eſſe legitimam & juri divino & naturali conſentaneum exprimendæ probandæque veritatis modum tam certum eſt; quam evidenter conſtat, hanc periculoſam & fallacem probandi rationem in jure noſtro civili aliquando permitti. Quod etiam ſua ſententia confirmat Ludov. Vives *ad Auguſtin. de Civitat. DEI Lib. 9. cap. 6.* dicendo: *hic torquemus homines, ne inſontes moriantur, ut magis nos eorum miſereat, quam ſi morerentur: adeo graviora ſæpe ſunt tormenta, quam mors.* Cicero quoque *in Orat. pro Cluent. dicit: in quæſtionibus non id agi videtur ut verum inveniatur, ſed ut aliquid falſi dicere cogantur, qui torquentur.* Quod & inſuper ipſe Auguſtin. de Civit. Dei confirmat, dicendo: *Quid cum in ſua cauſa quisque torquetur, & cum quæritur utram ſit nocens, cruciatur; & innocens luit pro*

Judicia quædam doctorum Virorum de tortura.

incerto scelere certissimas panas, non, quia illud commisisse detegitur, sed quia non commisisse nescitur, & sic ignorantia Judicis plerumque est calatis innocentum. Ipse Ulpianus quoque *l. 1. §. 23. ff. de quæst.* hoc aliquo modo fatetur, dicens: *Et enim res fragilis est tortura & periculosa, & quæ veritatem fallat.* Ego vero ut hic in limine statim, quid de hac fallaci probatione sentiam, candide fatear: Injustam, iniquiam, fallacem, insignium malorum promotricem, ac denique omni divini testimonii specie plane destitutam esse hanc violentiam torturam, & proinde ex Foris Christianorum rejiciendam, intrepide assero. Sed ut ordinem in Præfat. præfixum sequar, in primo Cap. torturam, quatenus LL. civilibus comprobata est, tractabo; in secundo vero capite, illa, quæ pro hujus carnificinæ usu stabiliendo ab illius fautoribus in medium proferuntur, refutabo.

Sententia nostra de tortura.

§. II.

Quæstionem vero ut aliqua definitione, uti mos est, describam; nihil aliud ea est, quam violenta veritatis per tormenta facta inquisitio. Possem nunc definitioni huic quædam de illius origine atque significatione adjicere. Sed ne longius quam par est a scopo discedam, hic statim producam illud, quod Judex cautus juxta normam Jure Civ. præscriptam, in imponenda quæstione, animo suo prægitare debet. Et quidem primo cujusnam conditionis homines tortura subjici deceat? (2do) in quibus delictis aliisque causis ad illam provolandum? (3.) ad quænam signa vel indicia quæstio decernenda (4) quousque aut quomodo in infligendis tormentis procedere integrum sit, & denique ultimo quænam specialia Judici circa torturam observanda. Primum itaque quod Judex observare debet, est personarum conditio. Initio enim apud Romanos hujus severioris examinis objectum tantum erant servi; Et quidem

Prærequisita quædam tortura.

dem non ſolum ob propria delicta, ſed etiam in alios, non vero in dominum, exceptis quibusdam delictis, torquebantur, *vid. Anton. Matth. lib. 48. tit. 16. cap. 2. num. 3.* Deinde ad liberos quoque homines, qui humilioris ac inferioris conditionis erant, ſeverior huc Proceſſus extendebatur. Inter quos tamen illud diſcriminis notandum, ut, qui vilioris conditionis, ſimulque infamia notati, non minus tanquam teſtes, quam ac ſi ipſi forent Rei, tormentis ſeſe ſubducere potuerint *l. 21. §. 2. ff. de teſt. Auth. apud eloquentiſſ. C. de fide inſtrumentor.* quod tamen hodie ſecus in illæſæ famæ, quantumvis tenuioris fortunæ hominibus, qui non, niſi ipſi Rei, quæſtionem experiri tenentur, ſi modo teſtimonium dicturi non vacillent, *l. 15. pr. ff. de quæſt* Hæc vero lex tantum loquitur de illo caſu, ſi in teſtimonio dicendo non vacillent: hinc a contrario ſenſu colligitur, quod, ſi vacillent, poſſint torqueri; Idem ſi varient: licet enim hæc inter ſe diſtincta ſint, attamen idem eſt variationis, quando quis diſſimilia dicit; & vacillationis quando quis hæſitanter reſpondet, effectus, *vid. Brunn. ad l. 15. ff. h. t.* Ratio eſt: quia Judex ſuper tali teſtimonio alias nullam ſententiam, nec pro innocentia, nec pro Rei condemnatione ferre poteſt. Cum vero alterutrum detegi Reipublicæ, maxime in criminalibus interſit; ſequitur omnino, varium & mutabilem teſtem, ſi ipſi actui interfuerit, leviter torqueri poſſe, *l. 18. §. 3. h. t. conf. l. 16 ff. de teſtib.* Parili etiam modo tam maſculos, quam fœminas ad torturam rapi poſſe ſine diſtinctione, certum eſt; modo juſtis ex cauſis non excipiantur.

De perſonis torturæ ſubjiciendis.

De teſtibus torturæ ſubjiciendis.

§. III.

(1.) Eximuntur vero a tormentorum cruciatibus (1.) dignitatis ergo homines illuſtres, Senatores, Viri clariſſimi & eminentiſſimi, eorumque liberi ad tertium usque gradum *l. 11. C. de quæſt.* Deinde etiam milites non ignominioſe

Eximuntur quædā perſonæ ob dignitatem.

se ab Exercitu missi huc referendi sunt, *l. 8. C. de quæst.* Ob paritatem quoque rationis huic Catalogo inscribendi videntur *arg. l. 8. ff. h. t.* Doctores, Advocati, Studiosi &c. vid. Brunnemann. *Proc. Crim. cap. 8. m. 5. §. 23. 24. &c.* Hoc vero privilegium cessat in criminibus atrocioribus ut Crimine læs. Maj. *l. nullus C. de Crim. Majestat.* Homicidii, Carpzov. *part. 3. quæst. 118. num. 89.* Sodomiæ, adulterii, &c. Cessant quoque hæc privilegia dignitatis, cum quis ita se gesit, ut pita professioni sive dignitati contradixerit; quia sic dignitas vitiis obfuscata est; Zanger. *cap. 1. num. 86.* Tiraquell. *de Nobil. qu. 22.*

(2.) *ob ætatem.* (2) eximuntur quidam ob ætatem tam teneram, quam decrepitam *l. 10. 15. §. 1. ff. de quæst. l. 1. § 33. de SCto Sylan.* ubi impuberes dicuntur exemti. Dicuntur autem hic non tantum impuberes, qui doli incapaces; sed omnes, qui annum quatuordecimum nondum egressi sunt; Errant itaque illi, qui cum magno Cujacio illos tantum modo impuberes, qui doli adhuc incapaces sunt, non torqueri posse contendunt: Lex enim *1. § 33. SCti Syllan.* disertis verbis docet, impueres non torqueri, terreri vero & habena vel ferula cædi, non esse insolitum. Quod privilegium etiam non injuste ad Seniores & magnæ ætatis homines extenditur *arg. l. 3. §. 7. ff. ad SCtum Syllan.* Militat quippe pro senibus, utpote bis pueris, eadem ratio, quæ pro impuberibus certat.

(3.) *Ob Judicii vel corporis defectum, vel ob aliam justam causam.* Idem privilegium quoque extendendum ad Melancholicos per tradita Carpzovii *qu. 118. n. 8.* ut & ad surdos & mutos natura tales, *arg. l. discretis. 10. C. qui testament. fac. poss.* Et hoc non solum ideo, quia plerumque fatui, sed etiam, quia regulariter nulla ab iis exspectari certa confessio potest frustra vera exspectatur, quod sperari non potest, & licet per signa veritas iis exprimi possit, non tamen circumstantiarum esse potest, certitudo Zanger. *de quæst. cap. 1. num. 44.* Carpzov. *quæst. 118. num. 21.* Summa denique ratione hic propter corporis constitutionem excusatur mulier prægnans quamdiu uterum gerit *l. 3 ff. de Pœn.* Facili enim negotio, aut fœtui, aut ipsi mulieri

lieri gravidæ per torturam exitiale quicquam infligi poteſt. Tandem etiam Doctores communiter hic recenſere ſolent multifarios morbos, qui à tormentis mortales reddunt liberos, de his vid. Paul. Zach. *de quæſt. lib. 6. tit. de Torment.* ad quem B. L. brevitatis ergo remitto. Solet vero communiter circa hanc materiam quæri, an ſaltem, qui torqueri nequeunt, ſive ſimplicibus minis, ſive ipſos ad locum ubi tortura perachi ſolet, adducendo, ſeu de facto oqvuleo imponendo, terreri non integrum ſit? Hic verò Reſp. ſub diſtinctione, & quidem ita: ut quosdam terreri permiſſum, quosdam vero non magis terreri quam torqueri fas ſit; unde fluit, quod tormentorum terrore (1) percellere non liceat illos, quos à quæſtione liberat dignitas Anton. Matth. *de Crimin. ad Tit. de Quæſtion.* (2) neque illos facile perterrendos eſſe, quos corporis imbecillitas torturæ ſubjicere diſſuadet, ICti aſſerunt. Unde Anton Matth. *cap. 2. de quæſt.* expreſſe docet; mulieres prægnantes quemadmodum neque torquendas, ita nec quæſtionis terrore percutiendas eſſe. Terreri vero qui poſſe creduntur, ſunt tantum impuberes & ſenes, *arg. l. 1. §. 33. de SCto Syllan. l. 15. §. 41. ff de injur.* quem tamen terrorem tantum levem, & à quæſtionis praxi remotiſſimum eſſe oportere LL. jam citatæ ut & ipſa ratio poſtulat. Terror enim incuſſus puero aut decrepito, periculo haud vacat; facile enim pueri terroribus percuſſi in epilepſam aliaque mala incidunt, ſenes verò in apoplexiam aut alium animi defectum. vid. Paul. Zach. *qu. med. leg. lib. 6. tit. 2. de Medic. err.*

Neq; terreri poſſunt perſonæ, quæ torqueri prohibentur, exceptis nonnullis.

Impuberes & Seniores leviter terreri poſſunt.

§. IV.

Huc usque de perſonis actum, poſtulat nunc præfixa Diſputationis ratio, ut, quænam cauſæ ſeu delicta torturæ locum faciant, examinem. Cauſæ vero quæ pro ratione perſonarum ad torturam viam ſternunt, variæ ſunt; ſervi enim in cauſis civilibus non minus, quam in criminalibus

De cauſis ſive delictis ad torturam ſufficientibus.

libus olim torquebantur, *l. 9. ff. de Quæſt.* & hoc non ſolum obtinebat in propriis, ſed etiam alienis, exceptis, domini cauſis; regulariter enim contra quem quis non admittitur tanquam teſtis, in illius caput quoque non poteſt torqueri. Liberos vero homines non niſi in criminalibus & quidem in delictis atrocioribus tantum torqueri ſolitos fuiſſe, liquet ex *l. 8. & 9. §. fin. ff. de Quæſt.* niſi cum cauſa civili concurrat delictum aliquod: ut ſi mercatori qui non ſolvendo eſt, dolo malo in fraudem Creditorum pecuniam, ſive rationes ſupprimat; tunc enim non ſolum ipſi Rei, ſed & teſtes veritatem malitioſe ſupprimentes, licet ſint liberi homines, leviter torqueri poſſunt præſertim ſi veritas aliter haberi haud poſsit; Interim tamen conſtat, quod non in omnibus delictis, ſed tantum in illis, quorum pœna vel ultimum ſupplicium, vel ad minimum corporis afflictiva eſt, tortura locum habere poſsit. Equidem ad curam hoc proprie Collegiorum pertinet, diſtinctionem delictorum adhibere in dictitanda tortura: Interim tamen & Judex etiam hoc noſſe debebit, ut qualitatem criminis bene in Actis deducat, quo poſtea Juris perite ſcire poſsint, quænam pœna iſti delicto competat, & an ſic per conſequens tortura locum habeat, vid. B. Brunnemann. *in Proceſſ. Crimin. cap. 8. m. 5. §. 20.*

§. V.

In decernenda porro quæſtione Judici quoque ratio habenda eſt ſignorum ſive indiciorum Rerum prementium, quæ legitima qualitate & juſto numero torturam præcedere debent. Non enim à tormentis initium ſumendum eſſe, ipſe JCtus Ulpianus *l. 1. ff. de quæſt.* docet. Deinde etiam plenæ probationes, quibus Reus convincitur, potius, quam ſuſpectus redditur, ex Catalogo indiciorum expungendæ ſunt; veroſimilia enim non apodicticè concludentia argumenta torturam præcedere fas eſt. Hinc illorum

De indiciis ad torturã aggravantibus.

lorum ſententiæ neutiquam ſubſcribo, qui Reum, quamvis teſtibus vel argumentis luce meridiana clarioribus convictum, torturæ ſubjiciunt, ideo, ut per illam, ex proprio ore, ſceleris confeſſione extorta, appellationis beneficio privetur. Tortura enim non eſt remedium ordinarium extorquendi veritatem, ſed potius extraordinarium ſive ſubſidiarium, cujus proprius & unicus tantum finis, rei dubiæ confirmatio eſt: Obtento vero fine non opus amplius eſt, ut de mediis ſolliciti ſimus. Quis itaque mortarium non cernit, ad rem hanc periculoſam irreligioſamque non eſſe properandum, quamdiu remedium magis ſecurum ſupereſt? Unde etiam ſi aliter adhibetur, pœnam magis, quam veritatis indagationem ſapit, vid. Brunnemann. *cap. 8. m. 5. § 11.* Indiciorum quidem, quæ ad torturam viam ſternunt, vaſtiſſimus ſeſe hic pandit Ocianus. Sed miſſis illorum tam definitionibus, quam diviſionibus, quas magno numero DD. tradunt paſſim, duo hic ſaltem indiciorum prærequiſita examinabo. Primum itaque eſt, quod indicia ad torturam aggravantia debeant eſſe veroſimilia, *l. 8. §. 1. C. de quæſt.* & quidem tam veroſimilia, ut nihil aliud, quam Rei confeſſio deceſſe videatur, *l. 1. §. 1. ff. de quæſt.* Talia vero quænam ſint accuratæ delineare, hoc opus, hic labor eſt! Prudentis itaque Judicis arbitrio hæc decernenda committere, quam ſpecialem hic præſcribere regulam, longe tutius arbitror. Unde ejusmodi Judicem Peretz quoque monet, quod recte fecerit ſi indicia, argumenta & præſumtiones ex perſonis locisque ſuſpectis deſumat; item ex tempore, ut ſi alia hora in qua occiſus inventus, quis viſus ſit frugere ſtricto gladio: Magnam denique facultatem æſtimandi præbet vita anteacta, converſatio ſive conſuetudo illorum, quibus is, cui adhibendæ ſunt quæſtiones, quotidie conjunctus fuit. Alterum porto prærequiſitum indiciorum eſt, quod unum indicium licet graviſſimum

Tortura eſt tantum ſubſidiarum medium eruendæ veritatis.

Judex ex perſonis locisque ſuſpectis vel ex vita anteacta indicia determinare debet.

mum & crimini proximum, ad dictandam torturam non sufficiat, sed quod semper plura adesse debeant. Unum enim sæpissime fallere potest, quapropter, cum hanc periculosam examinandi viam non calcandam dixi, nisi indiciis verosimilibus postulantibus; hinc satis apparet, unum utpote sæpe fallax & erroneum indicium haud sufficere ad torturam. Leges insuper si consulamus, nec istæ illud, quod hic assero, dissuadent: Semper enim de indiciis sive argumentis in plurali non de indicio in singulari loquuntur, vid. *l. 1. §. 1. l. 18. §. 1. l. ult. ff. l. 3. l 8. C. de Quæstion.* Sed quia hac in re non omnes consentiunt, hinc in sequentibus pauca tantummodo tangam, non pertractabo; quia pagellarum angustia hoc vix permittit.

Unum indicium speciale, si generalia non concurrant vix sufficit ad torturam.

§. VI.

Solet itaque a DD. hic quæstio moveri, annon unus testis tantæ efficaciæ sit, ut ad quæstionem Reo imponendam sufficiat? quod negandum esse autumo. Nec juvat hic dissentientium distinctio inter illum testem, qui de nudis tantum indiciis deponit; & illum, qui se Reum ipso actu crimen committentem vidisse testatur; adeo quidem, ut priori casu ad minimum duos testes desiderari confiteantur, posteriori vero unum de ipso actu deponentem sufficere posse putent. Quam distinctionem plurimis arridere video DD. sed minus recte meo judicio; Quandoquidem absque piaculo JCtis non licet quicquam Legibus addere, nec detrahere, cunctas vero leges, quotquot huc spectant, de numero indiciorum in plurali mentionem injicere, mox vidimus. Deinde etiam nusquam talem distinctionem in jure repertire datur, hinc certe illorum DDrum placitum, tanquam Legibus destitutum, illamque inter testes distinctionem, tanquam ex solo illorum ingenio natam non admittendam esse, satis liquet. Ast regerunt

Unus testis immediate de delicto deponens vix solus aggravat ad torturam.

dissen-

diſſentientes, quod tamen *in Artic. 39. C. Crimin.* expreſſe dicatur, unum teſtem eſſe ſufficientem ad Reum eqvuleo imponendum: Sed ille Articulus ex proximè antecedentibus explicandus & ita limitandus, ſi nempe generalia quædam indicia ſimul concurrant & contra Reum militent. Et ſic ego quoque admitto, quod unus teſtis ſufficiat, utpote ſi talis perſona ſit de cujus malitia ex vita anteacta ſufficienter jam conſtat &c. Porro etiam ex *l. 1. §. 2. ff. de Quæſtion.* prælucet; quod argumenta, priusquam ad torturam provolandum, tam clara eſſe debeant, ut ſola Rei confeſſio abeſſe videatur. Quis autem unquam dixerit, per unum teſtem ita convinci Reum, ut ſola ipſius deſit confeſſio? Non fruſtra Deus T. O. M. dixiſſe credendus, non in unius ore ſed ad minimum duorum vel plurium conſiſtere omnem veritatem, *Deut. cap. 19. verſ. 15. Matth. 18. verſ. 16.* Ipſe Paulus JCtus *in l. 20. ff. de quæſt.* torturam de ancilla inſtituendam ad unius hominis teſtimonium illicitam quoque pronunciat. Videamus ipſa Legis verba in fin. *Procurator quæſtionem de Ancilla habuerat. Hoc cum ex appellatione cognoviſſet Imperator, pronunciavit, quæſtione illicite habita, unius teſtimonio non eſſe credendum, ideoque recte provocatum.* add. Gothofred. in Not. ad h. Leg. ut & *L. 9. C. de teſt.* ubi expreſſe dicitur; Simili modo ſanximus, ut unius teſtimonium nemo judicium facile patiatur admitti, in quacunque cauſa.

§. VII.

Quæri à DDbus quoque ſolet an non ſaltem ille, qui à vulnerato in agone deſignatus eſt auctor vulneris lethiferi, quæſtionibus poſſit legitime tradi? Dubitandi hæc adeſt ratio, quod vix in inſtanti mortis periculo mentiri præſumendus, ſed potius propriæ ſalutis memor credendus ſit homo moribundus, *arg. l. fin. ad Leg. Jul. repetund.* Verum quia non omnis moriens eſt Johannes Baptiſta, hinc

Deſignatio vulnerati autoris vul-

nerù, ſola, non ſufficit ad torturam.

vulnerati nominationem non poſſum, tanquam pregnans indicium ad torturam admittere. Vidimus enim jam antea ad unius hominis teſtimonium neminem eſſe torquendum; quis vero adeo cæcutit, ut non videat, hic tantum adeſſe unum teſtem, & quidem in propria cauſa teſtimonium præbentem? Unde ſatis prudenter monet Ulpianus, ſi quis moriens dixiſſet ſibi a ſervo vim mortis eſſe illatam, non eſſe credendum domino, niſi hoc poſtea ab hærede probari poterit. Acriter hic quoque inter DDres diſputatur, annon, ſi Reus aliquem delicti participem nominet, iſta nominatio, ſufficiens ſit ad torturam gravamen? quod expreſſe negotio: Experientia enim vel millies ſane comprobavit, à Reis ſeu ultro confeſſis, ſeu legitime convictis, nominatos fuiſſe quosdam delicti conſortes quorum ſero poſtea detecta fuit innocentia, Neque hoc mirum videtur, quia ſemper ſolamen reorum eſt, ſocios habuiſſe malorum. Quin imo nec defuere Rei (quod ex *l. fin. C. de accuſation.* ſatis colligi poteſt) qui eo impietatis provecti fuerunt, ut illos, quos odio proſequebantur, ad opportunam de illis ſumendam vindictam, facinoris ſui coadjutores nominare haud dubitarint. Notatu digna eſt Hiſtoria, quam hujus rei refert *Juſtin. Lib. 2. cap. 9.* Hyppias cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris ſui comprehendere juſſit, qui, cum per tormenta ſocios cædis nominare cogeretur, omnes amicos Tyranni nominavit, quibus interfectis, quærenti Tyranno an adhuc aliqui cædis conſcii eſſent, neminem, ait, quem amplius mori geſtiat, quam ipſum Tyrannum. Talia itaque ſimiliaque incommoda & abſurda hac in re prævidiſſe Imperatorum Antonium, perſuadet mihi ipſius prudentiſſimum monitum: Convictis confeſſiſque Reis, ad ſocietatem ſceleris vocantibus eos, à quibus indicati, facile credi non oportet *l. 4. C. de Quæſt.* Vidimus itaque quod hæc duo in hoc §. deſcripta indicia ſingulatim non

Nec Rei nominatio correorum, ſufficiens indicium eſt.

non ſufficiant ad Reum torturæ imponendum, niſi ſimul generalia quædam concurrant indicia; quod nempe ille, qui indicatus eſt ſemper in ſocietate Rei fuerit, vel alias homo perfrictæ frontis, cujus vita anteacta loco indicii generalis eſſe poteſt. *Generalia concurrere debent indicia.*

§. VIII.

Denique inter DD. quæſtio circumfertur, annon indicium ſufficiens ſit ad torturam propria confeſſio extrajudicialiter facta? quod negandum eſſe puto, niſi ex aliis circumſtantiis ſimul enarratis, contrarium præluceat. Quod etiam affirmant Anton. Matth. *ad Tit. de quæſt. cap. 3. num. 10.* & Wiſſenbach. *ad Tit. de SCto Turpill. num. 8.* dicendo: quod ille, qui animo minus ferio, aut oſtentationis magis, quam, ſemet ipſum accuſandi & onerandi cauſa, quædam effutiit non ſit rapiendus ad quæſtionem. Edocet enim quotidianus rerum eventus, ut illi qui imbelles, rebusque gerendis maxime inepti ſunt, ingentia ſeſe perpetraſſe crimina, paſſim inter ſocios glorientur; haud alium ſanè in finem, quam, ut dum actualia ſuæ imaginariæ fortitudinis ſpecimina dare, aut corpus illorum imbecille aut meticuloſus eorum haut ferat animus; ſaltem per inanem eiusmodi jactantiam, ſeſe ſtrenuiſſimos heroes aliis ſumma ope perſvadere nitantur. Quæ profecto ſimilesque oſtentationes, tanquam argumentum ad torturam decernendam haud ſufficere poſſunt. Ille vero qui facinus, appoſitis certis circumſtantiis, in judicio confitetur, tanquam ſatis confictus non ad torturam, ſed ad pœnam promeritam trahendus eſt. Tandem ad torturam quoque ſingulatim ſequentia non ſufficiunt indicia: utpote ſi res furtiva penes eum, qui ſuum Autorem non nominare ſive laudare potuit, inventa; aut ſi inſtrumentum, quo mediante delictum commiſſum, penes aliquem inventum; Facili enim negotio contin- *Propria confeſſio extrajudicialis facti non ſufficit.* *Nec res furtiva ſive inſtrumentum*

penes aliquem inventum sufficientia singulatim sunt indicia.

tingere poteſt, ut viri morum probitate conſpicui, aliquid in foro publico a venditore ignoto emant, cujus autorem poſtea nominare haud valent. Quoad ſecundum etiam verſutus nebulo non difficulter ſecurim, gladium, vel aliud quodcunque fuerit inſtrumentum, inſcio domino ſubducere eum in finem poteſt, ut illis delictum committat, & ſic poſtea ſuſpicionem ex illo inſtrumento deſumtam, in dominum derivet, &c.

§. IX.

Fuga quoq; ſola ſive ante, ſive poſt L. Conteſtatam inſtituta haud ſufficit.

Ultimo denique loco inter Doctores quæſtio ventilari ſolet, an fuga ad torturam efficax ſit argumentum? me autem in illorum Doctorum ſententiam ire jubet æquitas, qui nullam fugam ſive ante, ſive poſt accuſationem inſtitutam, ſatis indicii ad torturam judicant. Sibi enim, vitæque ſuæ matura conſulere fuga, ſæpenumero vel innocentiſſimis conducere magis, quam ſeſe judicum ſævitiæ, inimicorum potentiæ, teſtium improbitas, judicii incerti aleæ & denique carceris moleſtiæ committere, quis inficiebatur? Unde etiam Alcibiades ab Athenienſibus ad cauſam capitis dicendam vocatus, dixiſſe fertur: *Stultum eſt, fuga ſibi non conſulere cum fugere liceat.* Scimus enim quam meticuloſa res ſit, ignorantiæ judicum vel Advocatorum malitiæ ſuam committere vitam. Cæterum & innumera pene alia indicia ad torturam ſingulatim ſufficientia, narrantur à Doctoribus, quæ omnia hic ſpecialius enodare, inſtantis itineris adventus haud permittit. In genere tamen ex iis, quæ antea prælibavi, ſatis apparet, nullum horum omnium per ſe ſatis validum ad torturam eſſe, niſi ſimul generalia quædam indicia, ex converſatione, vita, malitia, vel aliis circumſtantiis Rei deſumta ſimul concurrant.

§. X.

Luſtratis ſic perſonis quibus: Cauſis, ſeu delictis, in

quibus

quibus indiciis denique ad quæ tortura dictitanda. Tandem præfixus Disputationis ordo flagitat; ut formam modumque juxta quem praxis tormentorum instituenda, paucis tantum (quia aliorum Doctorum scripta satis hac de re loqvuntur) inueamur. Varios vero si pensitemus modos, quibus tormenta infligi solent, illos tanto numero, diversas apud Gentes longe ab hinc crevisse comperimus, ita ut in illis enumerandis longe facilius initium quam finem assequi detur. Unde & B. Dn. Græv. vere dixit, *plura esse tormentorum genera quam corporis humani membra*; Sexcenta enim *Lib. 1. cap. 4. de Tor.* nominatus Autor refert ingeniosa hujus carnificinæ instrumenta; quæ tamen brevitatis studio, silentio transeo & hoc tantummodo dico, quod si impossibile sit, hunc irreligiosum extorquendæ veritatis modum, ex Foris Christianorum rejicere; ut tamen Judices, quibus adhuc Christianum pectus est, eo respiciant, quo ita tortura miseris applicetur Reis, ut postea si innocentes inveniantur, salvi evadant, atque victum & amictum sibi suæque familiæ acquirere valeant, *l. 7. l. 10. l. 18. ff. h. tit.* Salvus autem ille demum intelligitur, qui nec vitam, nec membrum corporis, nec sanitatem, nec vires ad vitam postea sustentandam necessarias, amisit. Arator enim vel faber, si fuerit tortus, quis illum dixerit salvum? si ita sub tormentis vires ejus fractæ, ut operis diurnis familiam conservare haud possit. Melius ergo est, ut Judices hic in defectu quam in excessu peccent; Quo vero hac de re securiores esse possint, non statim a prandio, vel post sumtum largiorem cibum aut potum (quia periculosior pleno ventri est distentio) provolare debent. Ordinem insuper leges Judici commendant: non enim promiscue a quocunque initium sumendum, sed a suspectissimo, in quo Judex facillime inveniri posse verum crediderit, incipiendum, *l. 1. § 2. ff. de quæst.* porro leges suadent, ab eo incipiendum quoque esse qui

Forma, secundum quam praxis torturæ instituenda

Ita tortura instituenda ut salvi evadant torti.

A ſuſpectiſſimis & timidioribus incipiendū.

qui timidior eſt, vel teneræ ætatis videtur; præſertim ſi æque gravia indicia contra illos militent, *l. 18. pr. ff. h. t.* Unde liberi prius, quam parentes, fœminæ prius quam maſculi torquendæ ſunt &c.

§. XI.

Obſervationes quædam circa torturam notandæ, hic exponuntur.

Tandem etiam judex ſuas obſervare debet partes, ſi Reus aut crimen confeſſus, aut ſine confeſſione cruentum hoc examen perpeſſus eſt. Primo caſu ita Judici procedendum, ut ſcil. Reus ab eqvuleo remotus, ſine ullo tormentorum apparatu interrogetur, ſicque exploretur, num in illa confeſſione perſeveret, num vero eandem recantet? ſi extra vincula ac dolores conſtitutus, illud, quod ſub tormentis confeſſus eſt, aſſeveret condemnari poteſt, modo circumſtantiis aſſignatis veritas confeſſionis confirmetur. Si vero confeſſionem ſub tormentis factam iterum, doloribus exemtus, retractaverit, iterari poteſt quæſtio; quæ ſi altera vice Reo extorta, eodem modo, quo mox dixi, absque torment's examinandus eſt; Quod ſi iterum recantaveris, tertia quoque vice in illum tortura decerni ſolet. Si vero poſt tertiam vicem dicta ſua reclamet non iteranda eſſe tormenta communior & receptior DDrum opinio eſt; quia ab infinito natura & Jurisprudentia abhorrent. vid. Brunnemann. *in Comment. ff ad l. 16. §. 2. h. t.* Secundo caſu vero ſi conſtanti & immodo animo crimen patraſſe inficias iverit, nec illum dimittere poteſt Judex; repeti namque poſſe quæſtiones Divi fratres reſcripſerunt *l. 16. pr. ff. de quæſt.* Hoc vero ita reſtringendum, ſi noua ſuperveniant indicia *vid. Clar. § fin. quæſt. 64. Farinac. quæſt. 38 num. 88.* Priora vero indicia hic non attendenda eſſe puto, quia per torturam purgata. Ideoque plane nova indicia hic requiruntur, quæ non tantum a prioribus ſpecie diverſa, ſed etiam per ſe ad torturam inferendam ſufficientia ſunt, præſertim

tim cum tortus pro ſe novam præſumtionem innocentiæ ex tortura conſecutus ſit, *l. 18. §. 1. de quæſt.* De repetitione plura non addam; ſi enim nova emergant indicia poſt torturam, ſuper iis inſtituenda inquiſitio, examinandus quoque inquiſitus, audiendi ſunt teſtes & tunc denique caſus de novo ad Collegium Juridicum transmittendus, ut illud cognoſcat, an nova indicia ad torturam ſint ſufficientia, nec ne. Poſt ter vero repetitam torturam haud facile reſumi debet; ſed tunc, ſicuti plurimorum DDrum ſententia eſt, illum puto abſolvendum eſſe, non ab inſtantia, ſed ab ipſo crimine *l. 4. C. de Edend. l. 7. de Accuſation. l. 3. §. 1. de Prævaricat. l. 4. §. 1. ad L. Jul. de adult. l. 47. de O. A. l. 5. de pœn.* Putant quidem alii, ejusmodi Reum tantum ab inſtantia abſolvendum eſſe, vel ut ipſorum verbis utar, rebus ſic ſtantibus dimittendum eſſe, datis fidejuſſoribus de Judicio ſiſti quoties ſe ſiſtere juſſus fuerit. Sunt & alii, qui ſub repromiſſione Reum dimittunt, ita ut data dextra Judicio ſiſti ſub pœna convicti promittat. His tamen non obſtantibus contrariam ſententiam veriorem eſſe puto, quia actore non probante Reus pure abſolvendus *l. 4. C. de Edend.* verbum vero *abſolutionis* in rebus dubiis abſolutionem potius a crimine, quam ab inſtantia ſignificat. Deinde etiam ſi ab inſtantia tantum abſolveretur Reus, ſemper de ſalute ſua incurtus & anxius inter ſpem metumque penderet, quod tamen durum & inhumanum eſſet. Unde etiam Alciatus Vir maximus *ad l. 233. ff. de V. S.* errare ſcribit illos Judices, qui, ſi Reum convincere nequeant; eum Rebus ſic ſtantibus abſolvunt; ut quandocunque ſi vel minima conjectura exſurgat, illum in carcerem iterum detrudere poſſint. Adjicienda videtur quoque *l. ult. ff. de Calumniat.* ubi ſervus tortus abſolvitur non rebus ſic ſtantibus, ſed ab ipſo crimine: ſi enim ab inſtantia duntaxat abſolutus fuiſſet, non quæri de calumnia Accuſatoris potuiſſet. Denique ejusmodi crimi-

Qui torturam perpeſſus nihilque confeſſus à crimine non ab inſtantia ſolum abſolvendus eſt.

nis, cujus quis ſemel accuſatus eſt, non poteſt iterum accuſari, niſi novus Accuſator ſuum dolorem perſequatur, ſimulque doceat, prævaricatione prioris Accuſatoris *Reum* abſolutum eſſe, *l. 7. §. ult. iisdem. ff. de Accuſat. l. 3. §. 1. ff. de Prævaric. l. 4. § ult. ff. ad L. Jul. de adult. &c.*

§. XII.

De corpore delicti, antequam ad torturam provolandum, conſtare debet.

Coronidis loco Judex, quædam adhuc circa torturam obſervare debet. (1.) Quod de corpore delicti, antequam de tortura quæratur, conſtare debeat. In occultis vero delictis DDres admittunt validas præſumtiones. (2.) Notandum hic quoque, quod ſoli *Reorum* confeſſioni haud credendum, ſi nulla probatio religionem cognoſcentis inſtruat, Zanger. *cap. 5. num. 69.* Præſtat enim in dubio decem nocentes dimittere, quam unum innocentem, confeſſum tamen, condemnare. Unde etiam eſt, quod communiter, in ejusmodi occultis delictis, ubi de corpore delicti non certo conſtat, facilis lapſus fieri ſoleat, præſertim in crimine Magiæ; de cujus exiſtentia, an nempe revera detur, jam non ſollicitus ero; ſed potius remittam curioſam lectorem ad Excell. Dn. Præſid. *Diſſert. de Crim. Mag.* Hoc tantum hic monebo Judicem, ut ſi ita in præjudiciis hæreat, & tot præconceptis opinionibus obcæcatus ſit, ut veritatem hujus rei agnoſcere haud queat; ſolum legat verba B. Brunnemann. *in Comment. ad l. 1. ff. de quæſt. §. 6. & 7.* ubi dicit, ſuſpicor & ego, ob crimen Magiæ multas innocentes fœminas concremari; ex infirmioribus enim argumentis torturæ ſubjiciuntur, unde metuendum, ne multæ præferant mortem ulterioribus tormentis, præſertim cum ſub tormentis interdum pereant. Utendum itaque in hujus criminis vindicta, judici ratione, nec ita ad torturam properandum; multo minus tamdiu in tormentis detinendæ ſunt miſeræ fæminæ, donec ex dolorum impatientia tandem illis

Soli Reorũ confeſſioni non eſt credendum.

illis falſa confeſſio extorqueatur. (3.) Obſervandum quoque quod a tormentis non ſit incipiendum, *l. 8. C. de quæſt. l. 1. ff. de quæſt.* ideo enim inventa ſunt, ut veritas, quæ aliter haberi non poteſt ex illis inclareſcat; unde & cæterarum probationum quaſi ſubſidiaria vocatur, vid. Gometz. *Tom. 3. Reſol. cap. 13. num. 29.* Carpzov. *quæſt. 119. num. 65.* Si vero aliter extorqueatur confeſſio, nullius momenti illa eſt; Judex quoque, qui non ſervato ordine aliquem tormentis ſubjicit tenetur, reparare & ſatisfacere Reo, de damno, de injuria, de doloribus, de ſumtibus & denique de aliis incommodis. Capitali etiam Judicio, judex Reum doloſe torquens & in tormentis enecans, ſubjiciendus eſt, vid. Carpzov. *Pr. Cr. quæſt. 127. num. 3.* Nec urpheda obſtat agendi torto, quia uti tortura, ita urpheda nulliter quoque a Judice exacta: Quo vero hoc periculum effugiat Judex, peritorum conſilia adhibere debet. (4.) Etiam addendum, quod Reo ante torturæ executionem, communicanda ſint indicia, licet hoc non petierit, & videndum, an illa, dato termino ad perluſtranda Acta, poſſit refutare ſive elidere, vid. Anton. Matth. *lib. 48. tit. 19. cap. 4. num. 3.* Quod requiſitum tamen moribus magis, quam Juri Rom. ſuos natales debet. Jure Rom. enim teſtes palam & præſente Reo examinabantur, unde non opus erat communicatione; quod vero ſecus eſt moribus, unde hic neceſſario communicatio indiciorum obſervanda; ſolent equidem Judices hic cautelæ loco, Reo indicia denegare, ne proceſſus inquiſitorius difficilis reddatur; vel etiam Decretum de torquendo non palam interponere, ne appellandi occaſio Reo detur & ita ſumtus Proceſſus multiplicentur: Sed iniquiſſima hæc eſt cautela, quæ *Reo* proſcindit defendendi occaſionem, unde B. Brunnem. Judicem bene monet, ut conſulat peritiores, ſi ex juſtis cauſis appellationem *Reo* denegare velit, ne ali-

A tormenti non eſt incipiendū confeſſio extorta, pro nulla habenda, & Judex inſuper puniendus.

Ante torturam Reo communicanda ſunt indicia, an illa elidere poſſit.

as, si propria autoritatem hoc fecerit, de crimine Syndicatus periclitetur, vid *Proc. Crim. cap. 8. m. 5. §. 39.*

CAPUT II.

TORTURÆ MORALITATEM ET INJUSTITIAM CONTINENS.

§. I.

SIc aspirante Numinis gratia absolvi torturam & ejus praxin, quatenus Legibus ciuilibus & moribus approbatur. Nunc vero illam ad Legis Nat. ac sanæ rationis normam examinabo, ubi videbimus, quod indigna & refutata perlevia sint argumenta, quæ, pro stabiliendo hujus carnificinæ usu, ab illius fautoribus in medium proferuntur. Ut itaque illud, quod jam dixi, demonstrem; præcipua, quibus impugnatur ac plane convellitur funestum hoc de tortura placitum, lustremus argumenta illorumque simul quibus alii id frustra tueri conantur, debilitatem pro paginæ angustia detegamus. Inter argumenta vero, quæ exitiale hoc de quæstione documentum summopere dissuadent, in fronte hic sese offert summa ejus injustitia atque aperta iniquitas, quam omne torturæ exercitium, secum portet necesse est. Certissimum enim est & ex antea jam dictis patet, torturam esse medium inquirendi in crimen, quoad ejus autorem hactenus dubium & incertum: Jam vero & ab altera parte non minus exploratum est, miseros Reos, de quibus an sontes, an vero insontes sint, nondum constat, in omni torturæ exercitio certissimis & indubitatis excarnificari cruciatibus. Pœna itaque potius incerti criminis dicenda, quam medium inquirendæ veritatis; quia omnis corporis cruciatus, etiamsi ante sententiam inferatur, pœna est, Anton. Matth, *ad Tit. de quæst. cap. 5.* Verum enim vero omnis

Primum argumentū contra torturam pugnans desumtum est ab injustitia ejus.

omnis pœnæ, si justa esse debeat, convictum Reum vel crimen verum, ad quod coercendum adhibenda, præsupponit; Cum vero, dum ad torturam quis abripitur, crimen dubium plane adsit, ideoque ratione istius, qui tantum suspectus est, revera crimen dici nequeat; Quo itaque æquitatis fuco, quo rationis colore, crudelissimum hoc de tortura dogma, quo scelerum incerti Autores, non modo certissimis, sed & plerumque longe severioribus, quam si revera convicti essent, pœnis subjiciuntur, defendi possit, ego haud video. Duplici vero modo hanc torturam potissimum fallacem ac erroneam sæpe numero compertam fuisse, plurimorum Sæculorum Scriptores memoriæ prodiderunt. Primo, quod haud pauci, qui criminis verè Rei, fortiter omnem torturæ ferociam perferant, atque ita quantumvis fontes, nihilominus legitime per illam absolvantur. Secundo, quod contra homines innocentissimi, crebris fallaciis & fraudibus miserrimum in modum opprimantur, atque iniquissime, ob confessionem vi extortam, ad mortem rapiantur.

Duo præcipue circa torturam hic veniunt observanda

§. II.

Quod itaque primo multi vim quæstionis omnem constanter perpessi sint, nihilque confessioni ediderint, licet postea superadvenientia indicia illos nocentes demonstraverint, in aprico est. Ipse etiam JCtus hoc, *l. 1. §. 23. ff. de quæst.* candide fatetur, dicendo: plerique patientia sive puritia tormentorum, ita tormenta contemnunt; ut exprimi eis veritas nullo modo queat: alii vero sunt tanta impatientia, ut quodvis mentiri, quam pati tormenta malint; ita fit ut etiam vario modo fateantur, ut non tantum se, sed etiam falsè alios criminentur. Sunt verba ipsius JCti *in d. l.* Quibus B. Brunnem. suam opinionem adjecit. *in Proceff. Crimin. cap. 8. m. 5. num. 13.* dicendo: Quæstio sane est

Multa nocentes patienter torturam sustinent nihilq; confitentur & sic injuste absolvuntur.

res

res dira, corporisque hominum admodum nociva & quandoque lethalis est, nihilque tam crudele & inhumanum, quam hominem ad imaginem Dei conditum tormentis lacerare & quasi excarnificare; præsertim dum Judex post torturam non potest certior & securior de crimine confesso, in conscientia esse, quam ante torturam erat; qui mentiuntur, qui pati possunt, mentiuntur quoque qui pati non possunt. Exempla multorum passim extant, qui delicta commissa non sunt confessi: Refert enim Tacitus *Lib. 4.* Hispanum illum, qui Pisonem necaverat, concios edere adactum, in mediis tormentis magna voce clamasse: frustra sese interrogari, nec ullam vim talem dolorem proferre, ut veritatem eliceret. Quam pertinaci quoque animo Epicharis mulier libertina, quam Nero, ratus muliebre corpus impar dolori esse tormentis dilacerare jussit, spretis omnibus dirisimis quæstionum cruciatibus omnia pernegavit, quæ rogabantur, vid. apud Tac. *Lib. 15.* Sed quid exemplis, jam temporis antiquitate pene deletis, recitandis me detineo; testimonia enim hujus rei etiam in Patria mea obvia fuere; Ante aliquot annos enim Colbergæ honestus quidam Vir, in suspicionem, ac si propriam uxorem occidisset, incidens, torturæ subjiciebatur, nihil tamen sub dirisimis cruciatibus confitebatur; hic vero si nocens fuerit, injuste ob perpessam torturam absolutus est: Si vero innocens, qualem iste miser & adversus quem, ob injuriam sibi illatam regressum sumere debet? Videt ergo Judex, quod frustra Reos indiciis gravatos, quæstionibus dari curet, & quod nec quicquam, hac torturæ praxi vindictæ publicæ consulatur, cum, nulla expressa per tormenta confessione, etiam juxta leges civiles haud puniri possint Rei: Imo vero vindictæ publicæ hoc in casu potius resisti, atque obicem poni, quis non cernit? quando quidem ter tortus & nihil confessus absolvendus, & quidem non modo Jure Romano

Exempla quædam illorum, qui torturam perpessi, & sic injuste à crimine absoluti sunt.

Romano ad inſtantia, ſed & ab ipſo crimine, ut aliqui putant.

§. III.

Secundo quoque per torturæ praxin innocentes plurimi opprimuntur, ac perquam inique ad mortem rapiuntur: quod etiam confirmat Sulpit. Vict. *in Inſt. Orat.* dicens: miſerrime, proh dolor! per funeſtum hoc exercitium opprimuntur mortales, cum tormentis dirisſimis, ac plus quam belluinis, adeo excarnificantur, ut crimen aliquod, cujus fortasſis ne quidem unquam illis fuit cogitatio, ſeſe commiſiſſe mentiri, atque ita torti mendacio, ſuis cruciatibus finem quærere neceſſe habeant. Inſuper quoque poſtea miſeri mortales ita prius ſub tormentis oppreſſi, tandem iniquisſime ad mortem condemnantur, & ſic poſtea unum abſurdum ſequentur plura; Miſeri enim mortales ſubitanea morte potius perire, quam recantando ſuam confeſſionem, iterum ipſa morte longe diriores tormentorum cruciatus ſubire, ſatius ac lenius ducant. Quod & Cicero *Lib. 2. ad Herenn.* confitetur, dicens: dolorem fugientes multi in tormentis ſæpe ementiti ſunt, morique maluerunt falſum fatendo, quam inficiando dolere. Ipſe Beat. Græv. ſuo tempore jam exclamavit: Ah! quantus eorum numerus, quam ingens eorum turba, quorum innocentiam crudelisſime oppreſſit tortura. Certe tam frequentes olim ubivis locorum, hi fuere & adhuc hodie ſunt abuſus, ut vix deſcribi poſſit. Seriem vero, illorum per hanc immanem torturam, oppreſſorum, hic transſcribere, nimis arcti, quibus incluſus ſum, limites hujus Diſſertationis reſpuunt. Videſis hac de re Valer. Max. *lib. 8. cap. 4.* P. Hoffr. *lib. 10. Hiſtor. Belg.* Græv. *in Trib. Refor. lib. 1. cap. 6. lib. 2. cap. 4.* Add. Juſt. Oldekopp. *in Obſerv. Crim. in fin.* ubi dictus Autor Appendicem exhibuit, in qua 42. exempla illorum refert, qui injuſte torti, dolori cedentes

Multi innocentes ad evitandos ſæpius confitentur delictum quod nunquam commiſerunt.

delicta non perpetrata confessi; & sic innocentes ultimo supplicio affecti sunt. Ipsa quoque S. Scriptura ejusmodi sanguinolentum Processum detestatur atque abominatur; Sanguis enim innocenter effusus clamitat vindictam coram Deo *Apocal. 6. 10.* Et quam anxie quoque innocentis sanguinis effusionem inhibitam *vid. apud Jerem. cap. 7. v. 6.* Ipse quoque Deus T. O. M. dicitur odisse & abominari illos, qui innocentem effundunt sanguinem *Proverb. cap. 6. v. 17. & 16.* Cui itaque bonæ rei amabo inservit cruenta hæc quæstio? decernitur procul dubio eum in finem, ut de delictis hactenus dubiis, plenius instruatur atque certior reddatur Judex; Ast quid certitudinis judicantibus adferat res, quæ (fatentibus ipsis JCtis *l. 1. §. 2. ff. de quæst.*) fragilis & periculosa est, ego haud percipio; Hinc potius judico, quod certa notitia haud instruere possint judicem tormenta fallacia, præsertim quia sub illis mentiuntur qui pati possunt, mentiuntur etiam qui pati non possunt; & sic illi patientia aut obstinatione superant tormenta, hi vero infirmitate & crudelitate tormentorum superantur. Hanc itaque miseriam Augustinus intuens, in hæc verba prorumpit: quid est intolerabilius, magisque plangendum, & si fieri posset, fontibus lacrimarum, quam quod propterea Judex torqueat accusatum, ne occidat nesciens innocentem; fit vero per ignorantiæ miseriam, ut & tortum & innocentem occidat: quem, ne innocentem occideret, torserat. Verissima sane verba! quæ, utinam cujusvis Judicis menti infixa hærerent, ne tam temerè, ad quamcunque per tormenta expressam confessionem, tot miseri mortales ad immeritam mortem abriperentur.

Extorta, confessione multi innocenter condemnantur ad mortem.

Judex de crimine commissio non potest torturam quam antea erat.

Mentitur qui pati potest, mentitur qui non potest pati.

§. IV.

Torturam porro cane pejus & angue, in omnibus bene constitutis Rebuspubl. fugiendam esse, insignia inevitabiliaque mala, quorum illa certissimus fomes est, svadent.

dent. Ecce enim quæſtionem, paratiſſimum omnibus Tyrannis, ſumma ſub injuſtitiæ ſpecie, inſubditos ſævendi medium. Nunquam enim Tyranno ficta & ſubornata deerunt argumenta, quibus illos, quos ſuæ ſævitiæ elegerit objectum, juxta leges tormentis ſubjicere, miſerosque ſub egregio æquitatis prætextu, diriſſimis cruciatibus percutere poterit. Exempli loco hic prodeat Tiberius, qui ad mortem damnatis, & ut loco torturæ ſibi mori liceret petentibus, reſpondiſſe fertur: *ſe nondum ignoviſſe*, & ſic mortem tandem quaſi muneris loco concesſit. Deinde etiam non tantum ſummis imperantibus, ſed etiam omnibus potentioribus ſimul ac privatis, planiſſimam, ſua ſcelera tute explendi, immanis tortura parat viam. Potentioribus enim, qui forte imperium Tyrannidemque affectant, vel etiam aliis fallaciis ſe potentiores ditioresque reddere ſtudent, in promovendis ſuis deſideriis egregie operam navabit hæc bellua: Quos enim ſibi graves ſuisque conatibus obicem ponere vident illos fictis aliquibus indiciis ſuſpectos redditos ab torturam abripi curabant; ubi tunc nullus expectandus dolorum finis, niſi ut per objecti criminis confeſſionem ad mortem condemnentur miſeri de *R*epubl. optime ſæpe meriti. En itaque paratum medium, legitime ac ſub pallio juſtitiæ, ab inimicorum gravi præſentia, ſeſe liberandi. Memorabile hujus rei exemplum nobis ſuppeditat *Quintil. Curt. lib. 5.* in Cratero ac Philota: Cum enim a gravi Philotæ præſentia ſeſe liberare moliretur Craterus, nihil expeditius excogitare potuit, quam ut Philotam *R*egi Alexandro M. proditionis ſuſpectum redderet, quo per tormenta fictum crimen extorquendi occaſionem nactus, ipſum è medio tolleret; nec illum fefellit quoque exitus, ſed potius, licet impie, tamen dextre ſe ab æmulo ſuo liberavit Craterus. Apud Pontificios etiam hæc quæſtio optimum adhuc re-

Quæſtio omnibus Tyrannis præbet occaſionem ſub ſpecie juſtitiæ in ſubditos ſæviendi.

Potentioribus in quacunq; Repbl. præbet viam tortura innocentibus & ſibi invisis nocendi.

Exemplum Crateri qui per torturam a gravi præſentia Philotæ ſeſe liberavit.

Apud pontificios tortura eſt optimum remedium Viros pios & probos & Patribus inviſos ſub prætextu hæreſeos & magiæ è Republ. tollendi. Et privati privatis quoque per torturam nocere poſſunt.

medium eſt, a piis & probis viris quibus illorum fraudes & fallaciæ nam in religioſis, quam in aliis rebus ſecularibus notæ ſunt, ſeſe liberandi; aut enim illos de crimine magiæ ſuſpectos poſtulant, & poſtea dirisſimis tormentis ſubjiciunt, ut ſic tandem, extorta propria confeſſione, illos, ſub ſpecie juſtitiæ ad mortem condemnare poſſint. Et itaque optimum inquirendæ veritatis medium. Denique etiam B. Dn. Græv. *in Trib. Reform.* ſatis demonſtravit, quod & homines privati parem ſubinde injuſtitiam exercere poſſint, dicit enim *lib. 2. cap. 3.* corradere facile poterit aliquid malignorum hominum ingenium, quo torturam in Adverſarium apud Judicem Impetret: Commodam enim facinoroſis ſuppeditat occaſionem, ſcelerum quæ ipſi commiſerunt pœnas, in alios innocentes derivandi: Exempli loco hic referam illud, quod mihi Ultrajecti a Viro doctisſimo, de ſutore quodam viro innocentisſimo narratum eſt; hic enim, ex falſa latronis alicujus nominatione in carcerem conjectus, objectique criminis culpam vi metuque doloris confeſſus, & ſic denique triſti ſupplicio, coram oculis latronis ſubjectus eſt: Peracto hoc ſpectaculo in cachinnos ſolutus latro, ſatis alta voce exclamavit, annon tibi miſerrime ſutor pulchre, prout jura veram rependi? Attoniti hanc rem audivere Judices, quibus interrogantibus quid hoc rei, ſceleratisſimus reſpondit latro; ſe aliquando huic ſutori, quod par calceorum gratis ſibi dare denegaſſet, peſſima quæque minatum, & nunc denique illius injuriæ vindictam pulchre ſatis perfeciſſe. Quo poſtea factum, ut illius loci ita torturam reſtrinxerint, ut jam quaſi in totum ſublata videatur.

§. V.

Illud quoque torturæ incertitudinem ejusque proinde imperfectionem non obſcure arguit, quod in plerisque torquendi modis, tormentorum dolores exaſperare & remittere

mittere in ſolius carnificis poteſtate ſit: Ille enim pro lubitu Reos, vel majoribus vel minoribus affligere poteſt anxietatibus, ut vix imo vix Judex diſcernere queat, num ſevere, num vero mediocriter tantum torqueatur Reus. Quapropter quandoque contingunt, ut Carnifex, aut nummis corruptus aut quacunque alia ex cauſa, externo apparatu ferociter torquere fingat, quem interim leviter tantum ferit; ut & ab altera parte, aut ab alio conductus vel ex alia ratione ſerverisſime illum puniat, quem tantum leviter torquere ſimulat. Quia itaque Carnifex utroque modo fucum facere poteſt Judici, ſatis exinde apparet, parum certitudinis ac fiduciæ Judici, quod Reus ſub tormentis confeſſus aut diſeſſus ſit, emergere poſſe. Militat quoque maxime contra quæſtionis uſum, quod ipſisſimo Juri Nat. exinde vis inferatur; illud enim dictitat, quod unusquisque juſtis, & ad ſui defenſionem, conducentibus mediis uti, atque ſic per conſequens vitam ſuam defendere posſit; Et cum ſic conſenſu ferme omnium populorum defenſio ſui adſcribatur Juri Nat. quid quæſo aliud eſt, compellere mortales ut per propria facte ſibi exitium quærant; quam funditus exſtirpare decantatum illud Juris Nat. principium, *ſui defenſionem nemini eſſe prohibendam.* Miſeri enim Rei ſub tormentis in ſui perniciem id ſupplere adiguntur, quicquid certitudinis adhuc ex teſtium aut argumentorum penuria, ad illos condemnandos Judici deeſt, & ſic dum propria ſua confeſſione contra ſe pugnare coguntur, ſui ipſius proditores torti conſtituuntur. O orem immanem! ſiccine cum Chriſtianis procedendum? B. Dn. Græv. *in Trib. Reform. lib. 2. cap. 2.* recte docet, quod in civilibus iniquum ſit a Reo confeſſionem, quaſi gladium ad illud jugulandum, exigere; domo enim adferre intentionem & inſtructum ad Judicem venire oportet actorem: quanto vero majori jure, iniquum illud quis

Carnifex hic Judici in applicandis inſtrumentis fucum facere poteſt.

Juri Nat. per tormenta vis infertur.

Sui ipſius proditor Reus conſtituitur.

quis exclamet placitum, quod in criminalibus, ubi de corio & vita humana agitur, Actorem a Reo confessionem exigere jubet.

§. VI.

In S. Script. nullibi hujq truculentæ torturæ mentio fit.

Torturæ quoque praxin exinde vituperandam esse censeo, quos nusquam in nniverso seu Codicis contextu, hujus truculenti veritatis exprimendæ medii, ullum videre detur vestigium. Minime vero, ut verbis Anton. Matth. loc. sæpe cit. utar, verosimile est, si ad veritatem indagandam necessaria esset quæstio, Deum T. O. M., cujus leges, sine scelere, imperfectionis, argui non possunt, tum præclarum inventum prætermissurum fuisse. Divina enim vix ferre videtur justitia, si justum ac expeditum criminum investigandorum tortura foret medium, a DEO illam in S. Literis silentio fuisse præteritam: crimina quippe pœnis expiari, quoniam adeo necessario divina exposcit justitia, illam Provinciam quoque Judici seculari tam serio mandavit DEUS; hinc certe plus quam probabile evadit, si occulta crimina per quæstionem tam dextre legitimeque probari, & sic per consequens puniri possent, in terris judicaturis, illam criminum puniendorum viam indigitaturum fuisse Deum. Sed quid dico tantum, nihil dicere de tormentis divina folia, nonne tacite sic satis prohibetur tormentorum praxis, dum ubique supremus Legislator in rebus dubiis probandis, ad testes & argumenta, nusquam vero ad torturam terrestres relegat Judices? Adducitur quidem a nonnullis pro defendenda quæstione, palmarii instar argumenti, potio amara ac maledicta de qua *Num. 5.* injicitur mentio: ast illam toto cælo a tortura distinctam fuisse, demonstratu perfacile est. Bibenda enim dabatur mulieri adulterii suspectæ eum in finem, ut assumta hac potione mulieris venter intumesceret, simulque exinde pro commisso facinore, cruciatibus

Deus in reb. dubiis prob. judicem relegat ad testes & argumenta, unde tort.

non

non levibus exagitaretur; ſin vero criminis inſons foret uxor, nihil omnino doloris aqua amara illi adferret, ſed illæſo corpore evaderet. Inde multa ſpecialia & a torturæ genio abhorrentia hic notare licebit. Primo quod infallibilis ex hac potione propinata, aut culpæ aut innocentiæ emerſerit probatio; unde miraculoſam & ſupernaturalem hanc fuiſſe probationem, plus ſatis arguit textus S. Scripturæ. Quis vero eo dementiæ procedat unquam, ut torturam, rei dubiæ probandæ modum infallibilem pariter dicat ac miraculoſum? Certe, quæ ante de quæſtione adſtruxi, merito me exclamare jubent cum B. Dn. Græv. abſit in tortura ſacrum quid aut miraculoſum ſuſpicemur; abſit certum illud atque infallibile ullo modo arbitremur, quod tortura nobis de veritate delictorum pandit, *in Trib. Reform. Lib. 2. cap. 1.* Secundo, hæc potio ſolos tantum excarnificat nocentes: torturæ vero cruciatus immaniſſimos, tam nocentes quam innocentes perferunt. Tertio, illa quoque inter torturam & hanc potionem differentia annotanda; quod hæc non, niſi in ſolo adulterii crimine inveſtigando adhibita fuerit, illa vero in quovis delicti genere adhibetur. Quarto, potio amara non erat ſolus adulterii probandi modus; ſed & ſimul nocentibus juſta pœna, quod ſecus in tortura eſt; ubi cruciatus communiter non habentur pro pœna, ſed detecto demum crimine ad facinoris pœnam itur. Alii ad aſſerendam torturæ praxin producunt argumentum eſt *Act. 22. v. 24. & 25.* ubi Apoſtolus Paulus, ad exprimendam ipſi veritatem jamjam loris cædendus, non ideo deprecabatur quæſtionem, quod injuſta foret, ſed hanc ſolum ob cauſam, quia Civis romanus erat, quem, ut in primo Cap. demonſtratum eſt, Leges Civilis non facile torqueri permittebant. Sed Reſp. Paulum Apoſtolum quæſtionem ſive torturam, quæ tunc temporis tam altas in Republica Romana jam egerat radices, tanquam injuſtum modum proce-

tacite videtur prohib. *Reſolvitur argumentum a potione amara deſumtum.*

Differentiæ præcipuæ inter torturam & potionem amaram recenſentur.

Reſolvitur arg. a Paulo deſumtum.

procedendi, non deprecatum fuisse, haud esse, quod admiremur. Noverat enim Paulus sese parum profecturum in alleganda juris iniquitate superbis illis Romanis, qui (testante Cicerone *Lib. 1. de Orat.*) arroganter sibi persuadebant, quod omne jus præter Romanum, ridiculum & inconveniens esset. Ast mihi quendam regerenrem audire videor, quorsum isthæc demonstratio scil. in S. Literis nullum reperiri torturæ exemplum; ideone quia S. Scriptura de illa conditescit, quæstio ex nostris exturbanda est Judicis? Multa enim pro diversa Reip. forma, admitti præcepta, quæ in alia non obtinent, non raro postulat necessitas. Unde etiam est, quod multa in Judiciis nostris recepta, quorum in S. foliis ne verbulum quidem reperitur. Sed facilis his similibusque object. responsio est. Non equidem inficior, pro diversa regiminis forma varias quoque condendas esse leges; verum tamen nulli Populo & præsertim Christiano integrum est, in suam introducere Remp. tales leges, ex quibus æquitas illa ac justitia, qua cunctæ a DEO olim latæ leges nitebantur, exulat. Hinc non ideo exstirpandam suadeo torturæ praxin, quod nullo S. Scripturæ textu suffulta sit; sed ideo illam non admittendam esse concludo, quia nihil penitus in tortura conspicuum est, quod vel umbram veræ illius justitiæ aut genuinæ æquitatis, quam in omnibus præceptis divinis observare licet, sapit. Hoccine enim B. L. æquitatem indicat, plectere quempiam, quem modum constat sontem esse nec ne? Hoccine justitiam sapit, noxios impunitos dimittere, & contra innoxios morte punire? Hoccine rationi naturali consentaneum est, homines ad sui ipsius cædem constringere? Quæ omnia & longe plura in torturæ praxi involvi, jam satis demonstratum dedi.

Tormenta non ideo ex foris nostris exstirpanda, quia illorum in S. Scrip. nulla fit mentio, sed quia æquitas Christiana in illis exulat.

§. VII.

Tandem Coronidis loco duo sese offerunt, quæ præ ceteris tortu-

torturæ praxin Christianis suspectam admodum atque invisam reddere debent. Primum est, quod ab hominibus gentilibus primitus ortum duxerit, & per illos, quasi per traducem tandem ad nos delata sit hæc ferina inquisitio: Quamvis enim *R*omani præ cæteris quidem sui temporis Populis æquitati maxime studerent; gentilem tamen ac severiorem illorum animum luculenter satis comprobat vel unica eorum usitata consuetudo, qua quondam homines solenni spectaculo sese mutuis vulneribus transfodere incitabantur, sanguinemque ejusmodi lusus non modo Magistratus permisit, sed & mortales, spe præmiorum, ad bellum hæcce invitavit exercitia. Alterum, quod hominibus religiosis suspectum reddere debet quæstionis exercitium, hoc est: quod Romani, quantumvis ferocioris, ut probatum, indolis, in mancipia primitus torturam tantum instituerint, neque unquam facile liberos homines, sive Cives *R*omanos, tormentorum cruciatibus subjici voluerint. In servos itaque solos, quoniam ab initio adhibuerint quæstionem *R*omani; nonne hinc satis indicii exsurgit, illos ipsos satis vivide jam perpensisse torturæ iniquitatem? mancipiorum vero apud illos tam misera ac deplorabilis erat conditio, ut juxta illorum Leges nulla iis fieri potuerit injuria § 3. *Inst. de Injur.* quadrupedibus assimilata fuerint *l. 2. ff. ad L. Aquil.* ut & ipsa occidere impune licuerit Romanis. Hæc omnia itaque satis manifeste demonstrant, quæstionem, utpote a gentilibus & ferocibus *R*omanis introductam, ut & in Mancipia, quæ vix homines dicebantur, primitus tantum exerceri solitam, longisime ex tribunalibus Christianorum, quibus Evangelica semper cordi esse debet mansuetudo, proscribendam esse. Sed vereor, ne ita, ut suo tempore jam Lud. Viv. *in Comment. ad Aug. de Civit. Dei* monuit, conqueri futuro tempore cogat: Christianos homines tam mul-

Probatur quod Christianos non deceat ex duabus causis torturam in suas advel unica eorum usitata consuetudo, qua quondam homines hibere Foris.

Prima est quod a sebellum hæcce invitavit exercitia. Alterum, quod homirocioribus ortum traxerit.

Secunda est quod licet Romani ferocioris indolis esserit, tantum in servos primo adhibuerint.

Servis nulla fiebat injuria.

Liberis vero hominibus sit injuria, si injuste torquentur, ergo inde conclu-

ta gen-

ditur quod tortura ex Foris Christianorum longissime sit proscribenda.

ta gentilia, & ea, non modo charitati & mansuetudini christianæ contraria; sed & omni humanitati repugnantia, mordicus tanquam religiosissima retinere.

§. VIII.

Absolvimus itaque argumenta contra torturam pugnantia, nunc lustranda quoque veniunt illa, quæ pro defendenda ejus Praxi adduci solent. Primum vero, quo defendi solet, argumentum, usus longævus atque inveterata apud tot Populos consuetudo est. Ante ipsius urbis Romæ cunabula enim, apud Athenienses Rothiosque (a quibus non exiguam suarum Legum Romani mutuarunt partem) hic veritatis investigandæ modus jam invaluit; quia vero longa consuetudo non minorem quam ipsa lex continere debet vigorem *l. 33. ff. de LL.* hinc illi torturam, utpote tam antiquitate, quod tot populorum consensu corroboratam necessario tanquam legem in Rep. esse salutandam, acriter contendunt. Ast, quis non videt infirmitatem hujus ab antiquitate desumti argumenti? legis autoritate munitam esse debere, consuetudinem, haud inficior ego; attamen ut aliquid veræ consuetudinis insigniatur nomine, & per consequens. Legis virtute donetur non sola antiquitas, non actum frequentia, nec solus multorum Populorum consensus sufficit; quia Errantium multitudo non relevat aut corrigit erroris turpitudinem, nec malæ causæ justitiam multorum patrocinia purgant. Sed rationabile insuper nulloque errore primitus introductum esse oportet illud, quod veræ consuetudinis meretur titulum *l. 39. ff. de LL.* Malæ vero consuetudines neque ex longo tempore, neque ex longa consvetudine confirmantur, *vid. Nov. 134.* Siquidem itaque teste Imperatore, rationabilem nulloque errore introductam esse decet consuetudinem, ut legis autoritate gaudeat; sequitur omnino hanc summe irrationabilem, gravissimoque errore introdu-

Resolvuntur argumenta, quæ a dissentientibus pro defendenda tortura proponi solent.

troductam torturam, consuetudinis nomine indignam esse. Aliud quoque, quo tortura defenditur, ex Justiniani aut alterius Principis Rom. auctoritate, elicitur argumentum. Inquiunt enim hujus sanguinolentæ carnificinæ fautores: quemadmodum & alia in Juris Rom. sacraria instituta, apud nostrates legum gaudent autoritate; ita & hoc de quæstione placitum, tanquam a Justiniano aliisque Imperatoribus confirmatum, legum numero eximere, haud quaquam imperatoria illorum legislatorum sinit Majestas. Sed debile me hercule! ac imbecille pro funestis tormentis hoc argumentum est: Notum enim, quod nullus Princeps, penes quem in terris residet Majestas, alterius majestatis legibus obedire, necessum habeat; Et quia sic quilibet Principum hodie id potest in suo territorio, quod potest Imperator in Imperio; sic quoque exinde fluit, unumquemque Imperantem posse leges in territorio suo male receptas abrogare, æquioresque in illarum locum substituere.

Resolvitur argumentum ab obligatione Juris Rom. desumtum.

§. IX.

Acriter quoque pro defendendis quæstionibus a dissentientibus objici solet, quod nempe sine gravissimis Judiciorum incommodis illa Praxis tolli nequeat: quemadmodum enim Reus de cujus innocentia jam constat, absolvendus; ille vero quem criminis sontem esse liquet, ad debitam pœnam condemnandus: ita etiam medium adhibendum, per quod, aut suspecti innocentia, aut ejusdem (ut barbare loquar) nocentia Judici emergat, justeque Reus exinde aut absolvatur aut condemnetur; huic autem rei, quoniam luculenter admodum inservit tortura, maxime in Judiciis nostris retinenda videtur. Sic dissentientes putant. Sed nullius momenti hæc objectio est, quis enim non videt torturam esse rem fallacem, periculosam & erroneam, neque post adhibita tormenta Judices de patrato crimine esse certiores, quam antequam Reus

Resolvitur argumentum a necessitate desumptum

Probatur quod tortu-

ra ſi fallax inquirendæ veritatis medium.

equuleo fuerit impoſitus. Fatentur utrique ipſi Adverſarii neminem aut abſolvendum aut condemnandum eſſe, niſi aut de innocentia, aut de crimine commiſſo liquido conſtiterit. Sed quid quæſo hic præſidii in ſuſpecti hominis reatu aut innocentia detegenda, adferet tortura, qua adhibita non magis, quam ſi non adhibita, tranquilla conſcientia quempiam condemnare, vel abſolvere poterit æquus Judex, utpote quæ tam crebræ quæſtionis fallaciæ haud ignarus, rem omnem non modo haud probatam, ſed & magis ſuſpectum, quam antea erat, habiturus eſt? Ex quibus itaque ſatis liquet, illos graviſſime errare, qui ſupponunt, torturam eſſe medium, quo mediante ſuſpecti aut abſolvi, aut condemnari queant.

§. X.

Provocatur ad refutandam diſſentientium opinionem ad mores aliorum populorum penes quos nulla tortura praxis ſupereſt.

Diſſentientes porro iniquum eſſe ajunt, ut, quem indicia nonnulla ſuſpectum arguunt, ille vel abſolvatur, vel condemnetur. Ad refutandam vero hanc opinionem, provoco ad Anglorum, Batavorum aliorumque Populorum mores, penes quos, licet nullus torturæ hodie ſuperſit uſus, tamen nec ſuſpectus pure abſolvitur, nec etiam condemnatur: Detinent enim criminis ſuſpectos per aliquod temporis ſpatium in vinculis & accuratiſſimam contra illos inquiſitionem inſtituunt, ſi vero ex inſtituta hac inquiſitione aut de illorum innocentia, aut commiſſo crimine non ſufficienter conſtet, datis fidejuſſoribus de Judicio ſiſti, tamdiu ab inſtantia abſolvunt, usque dum graviora contra illos exurgant inquirendi argumenta. Poſſet vero hic quis objicere, quod cautio tamen in criminalibus non locum habeat; ſed *Reſp.* concedendo, quod non ſemper locum habeat, ubi verus jam adeſt, Reus & criminis convictus, hic vero tantum ſuſpectus adeſt, qui nullo modo convinci poteſt; Ergo procedendum hic eodem modo, ut fieri ſolet, quando Reum ob ter perpeſſam torturam ab inſtan-

instantia absolvunt, datisque fidejussoribus de Judicio sisti ita dimittunt, ut data dextra sub pœna convicti promittat obedientiam. Et denique quid si concedam, Judicem sic esse coactum, aliquando suspectum & sic fortasse verum criminis Reum absolvere; exinde tamen non sequitur, quod ipsi, ut huic incommodo obviam eat, ad quæstionis usum, qui obnoxius est tantis fallaciis, provolandum sit. Hoc enim, ut fiat, non patitur illud Apostoli monitum: non esse facienda mala, ut inde eveniant bona. Fungentur itaque magis secure suo officio ille Judex, qui sua judicia divinis præceptis, quæ nuspiam illum violentum hoc examen docent, conformat, & Deo tanquam soli animorum & renium scrutatori, occultos scelerum Autores puniendos committit. Dissentientes porro urgent, quod tamen iniquum sit, ut aut suspectus absolvatur, aut condemnetur, adeoque ad hanc provolandam esse torturam. Egregie sane! quasi vero suspectus, qui ad torturam rapitur, non condemnaretur. Dicit enim expresse Anton. Matth. *ad tit. de quæst. cap. 5.* omnem corporis cruciatum, etiamsi ante sententiam inferatur, pœnam esse. Quam immanes vero ac diros cruciatus subeat miser sub tortura, non est, quod hic rursus operose demonstrem; certum enim est, vix ullum tormentorum genus nunc usurpari, quod cum ipsa morte, mille modis non sit comparabile. En itaque dextrum ac lepidum torturæ inventum, ne quis tanquam suspectus condemnetur.

Sicuti post perpessam torturam Reus, licet vere crimen commiserit, absolvendus, ita etiam in delictis occultis absq; tortura procedendum.

Deo renium scrutatori occultorum delictorum vindicta est committenda.

Probatur quod omnis corporis cruciatus pœna sit, & quod sic suspecti puniantur, quod tamen injustum.

§. XI.

Denique hujus carnificinæ Patroni provocant ad experientiam, dicendo: quod non una vice, homines facinorosi, expressa iis per tormenta veritate, pœnas experti sint promeritas, qui alias, si tormenta adhibita non fuissent, haud puniri potuissent; & sic omnino putant tormenta, tanquam medium eruendæ veritatis certissimum, in qualibet bene constituta Rep. toleranda esse. Sic illi: sed loco respon-

Objicitur a dissentientibus, quod per torturam obscura sæpius delicta detecta si-

Experientia a contrario dissentientum argumento opponitur.

responsionis, experientiam experientiæ oppono. Inquiunt enim dissentientes, salutem Reipubl. expoſcere, ut homines facinoroſi puniantur. Fateor & ego illud, ſed contra aſſero, Reip. magis intereſſe, innocentes non excarnificari pœnis acerbiſimis, nec morte plecti immerita. Illi deinde ad experientiam, quæ ſæpius docuit, facinoroſos per extortam confeſſionem juſtis affectos eſſe pœnis, provocant: ad quam & ego pro defendenda mea opinione provoco; palam enim eſt, quod multi, non dicam plurimi, med ante hac carnificina, delicta nunquam commiſſa confeſſi, & ſic injuſtis pœnis ac immerita morte affecti ſunt. Exempla illorum hic recenſere, pagellarum anguſtia prohibet, hinc curioſo Lectori commendo Autores *ſupra §. 3. hoc Cap.* jamjam adductos, ubi infinita exempla, injuſte tortorum & immerita morte affectorum legere licebit. Ego interim ſatius eſſe puto cum Trajan. impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare *l. 5. pr. ff. de pœn.* quod inſuper comprobat *Geneſ. cap. 18. v. 23.* ubi Abrahamum, excidium, quod DEUS minitabatur Sodomitis, non aliam ob cauſam, deprecantem cernimus; quam, quod pauci adhuc in illo Populo ſupereſſent probi & pii homines, quibus tum una pereundum fuiſſet. Deinde etiam parabola Chriſti huc ſpectat: ne colligendo Zizania eradicetis ſimul triticum, ſinite utraque ſimul creſcere usque ad meſſem *Matth. cap. 13. v. 29.* Ad ſimilitudinem itaque hujus Dicti, Judex ſalva conſcientia decem nocentes, de quorum delictis ſibi non certo conſtat, potius, abſolvere, quam unum innocentem torturæ ſubjicere, & extorta confeſſione ad immeritam mortem condemnare poteſt. Ex hiſce itaque aſſertis ſufficienter conſtare autumo illud, quod in rubro hujus diſſertationis affirmavi, torturam nempe tanquam rem irreligioſam, injuſtam, & juri Divino ac naturali contrariam, ex foris Chriſtianorum longiſſime proſcribendam eſſe.

Dicta S. Scripturæ adducuntur, ubi Deus malum, quod impiis minitabatur, ex hac cauſa remittebat, quia pauci adhuc inter illos eſſent iuſti.

EER

EER-KRANS
gevlochten vor den geleerden Heer, den Heer MARTIN BERNHARD,

als zijn Ed. met eene algemeene tœjuichinge, tot Meeſter in beide de Reshten verklaard wierd in Hall van een bekanden Vrijnd uit Utrecht.

NA zo veel arbeid ziet me uw' naerſtigheit geloond
Uw deugd met heerlikheit op't defligſte gekroond
Nu word uw hoofd verſierd met onverwelkbre blaaden,
Zie hier de vruchten en die ſchoone pronk-ſieraden
Van uwe naerſtigheid! Terwijl ge ons toond ſo klaar
In uwe Reeden-twiſt, des Plinbancks doods-gevaar.
O ſrykkelike pijn! o plaag die meenigwarven
De Menſſen duizentmal, in plaats van eens, doet ſterven!
O reedenlooze vond, van Chriſt'nen noit bedagt;
Maar van het Heidendom zo dwaaſslijk voort gebracht.
O Winckel vol van bloed, hoe pijnigd gij't gewiſſe,
Der Menſſen! En hoe dwingt g'haar om bekenteniſſe
Van eene zaak, waar aan zij vaak onſchuldig zijn!
Zo dat de menſ zig zelfv' vermoord door deeſe pijn.
Ga voort mijn voerſter Vrijnd zo moedig in het ſtrijden
Voor Themis Heiligdoom! O wahkre Themis Zoon
Met recht verdind gij, voor uw goeden jever, loon
Met recht behoord ge-een reeks van meér dan Neſtors jaaren
Te leeven, tot gij word verſierd met zilve haaren.
Leef lang! beſchermd het recht door uwe zorg en vlijt,
Maak dat ge een Voorſpraak van verdrukte Menſſen zijt
Verſtrek tot hulp aan die benaud zijn, en verlegen,
GOD mak uw tot een doel van al zijn heyl en zeegen.

SONNET.

SO gehe denn voran / mein Freund! ich muß d'r weichen /
Und / da man deinen Fleiß des Vorzugs würdig acht /
Freywillig zu geſtehn was ich mir zugedacht.
Wer Lorbeer-Kräntze trägt / der führt ein Sieges Zeichen /
Und alſo muß ich wohl hinfort die Segel ſtreichen.

Zwar

Zwar als das Schicksaal uns zuerst zusammen bracht
Und unsrer Jugend Trieb die erste Freundschafft macht/
Beflisse ich mich schon den Vortritt zu erschleichen:
Und setzte solches Ziel auch meinen stärckren Jahrn/
So offt wir in der Fremd hernach zusammen warn.
Du weist auch wie ich schon den Gradum zu erreichen
Die Anstalt dort gemacht/ eh wir nach Holland zogen.
Allein/ ich sehe jetzt die Rechnung hat getrogen:
So gehe denn voran/ ich muß dir dißmahl weichen.

Also schrieb seinem werthen Freunde zur neu-erlangten Ehre glückwünschend aus Utrecht zurück

S. P. GASSER, J.U.Cand.

SAt præjudiciis certatum: Doctior orbis
Judiciis propriis nunc sua bella gerit.
Quæ præconceptis censuris cuncta notabant
Jam prope cesserunt, tempora dura retro.
Quid dicat quisquis docti plerumque videbunt.
Dogmaque decrepuit quod crepat: αὐτὸς ἔφα
Unde fit ut verum, quod dixerat ille latere
In puteo, sensim tollat abinde caput.
Fallor, an hinc etiam fieri persuadear istud,
Quod mala Torturas hæc pia charta probet?
Sic est *Bernhardi Doctissime*! non erat ullum,
Quod mage simplicitas approbet ipsa, malum.
Cur ita? - - Nam constat Romanis esse probatum
Queis dicunt nunquam complacuisse mala.
Fas erat idcirco depingere clarius istum.
Justitiæ fumum, judiciumque tuum.
Gratulor hoc ipso Tibi nomine, quæque labori
Huic conjuncta capis, præmia fausta precor.

JOH. CHRIST. GRUEL,
Gryphsw. Pom.